

Хенри Милер
РАКОВИОТ НАПОРЕДНИК

Културна установа

Б Л Е С О К

ЕДИЦИЈА

с.р.

СОВРЕМЕН

Р О М А Н

своерачно

Copyright © за македонското издание:
Културна установа „Блесок“, 2009.
Сите права се задржани.

Наслов на оригиналот: Henry Miller, Tropic of Cancer
© The Estate of Henry Miller & © 2009 Blesok (for the Macedonian translation)

Ниеден дел од оваа публикација не смее да биде репродуциран на кој
било начин без претходна писмена согласност на издавачот.

Објавувањето на оваа книга е помогнато од
Министерството за култура на Република Македонија

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

821.111(73)-1

МИЛЕР, Хенри

Раковиот напоредник / Хенри Милер: [превод од англиски јазик: Игор
Исаковски]. - Скопје : Блесок, 2009. - 280 стр. ; 21 см.
(едиција **с.р.** ; кн. 06)

Превод на делото: Tropic of Cancer / Henry Miller. – Белешка за авторот: стр.
271. – Манифест на монтажното и неконформистичкото / И. Исаковски,
273-275.

ISBN 978-9989-928-97-0 EAN 9789989928970

I. Miller, Henry види Милер, Хенри

COBISS.MK-ID 79356426

Хенри Милер
РАКОВИОТ НАПОРЕДНИК

Превод од англиски: Игор Исаковски

Културна установа
Б Л Е С О К
2009

ЖИВЕАМ во вилата Боргезе. Овде нема ни трошка нечистотија, ниту стол кој не е на своето место. Овде сме потполно сами и мртви сме.

Минатата ноќ Борис откри дека е вошлив. Морав да му ги избричам мишките но дури ни тогаш јадежот не престана. Како некој може да фати вошки на вакво прекрасно место? Но, не е важно. Можеби никогаш не ќе се запознаевме толку интимно, Борис и јас, да не беа вошките.

Борис тукушто ми даде резиме на своите погледи. Тој е климатски пророк. Времето и понатаму ќе биде лошо, вели. Ќе има уште повеќе страдања, повеќе смрт, повеќе очај. Никаде ни најмало навестување за промена. Ракот на времето нè јаде. Нашите херои се самоубиле, или се самоубиваат. Херој, значи, не е Времето, туку Безвременоста. Мораме да тргнеме напред, со маршов чекор, кон занданата на смртта. Нема бегање. Климата нема да се смени.

Есен е од мојата втора година во Париз. Пратен сум овде со причина која сè уште не успевам да ја сфатам.

Немам пари, немам извори, немам надежи. Јас сум највеселиот човек. Пред една година, пред шест месеци, мислев дека сум уметник. Веќе не мислам на тоа, сум. Сè што беше книжевност отпадна од мене. Повеќе нема книги кои треба да се напишат, фала му на Господа.

А ова, тогаш? Ова не е книга. Ова е обвинение, клевета, лична навреда. Ова не е книга, во вообичаената смисла на зборот. Не, ова е продолжена навреда, полна уста плунка во лицето на Уметноста, клоца по газот на Бога, на Човекот, Судбината, Времето, Љубовта, Убавината... како сакате. Јас ќе ви пеам, веројатно малку фалш, но ќе ви пеам. Ќе пеам додека пцовисувате, ќе танцувам

врз вашиот валкан леш...

За да пееш, мораш прво да ја отвориш устата. Мораш да имаш чифт гради, и малку музичко знаење. Не е задолжително да имаш хармоника, или гитара. Суштинска работа е да *сакаш* да пееш. Ова, тогаш, е песна. Јас пеам.

Тебе, Тања, ти пеам. Би сакал да можев да пеам подобро, помелодично, но тогаш веројатно никогаш не би се согласила да ме слушаш. Си ги чула другите како пеат, а тие те оставиле студена. Тие пеат или премногу убаво, или недоволно убаво.

Дваесет и некој е во октомври. Повеќе не водам сметка за датумите. Дали би се рекло – мојот сон од минатиот 14 ноември? Има интервали, но тие се меѓу соништата и од нив не останува ништо во свеста. Светот околу мене се топи, тук-таму оставајќи дамки од време. Светот е рак кој самиот се јаде... Мислам дека кога великата тишина ќе се спушти врз сè и наседаде, музиката конечно ќе триумфира. Кога сè ќе се врати во утробата на времето, одново ќе се воспостави хаосот а хаосот е партитура врз која е напишана реалноста. Ти, Тања, си мојот хаос. Затоа пеам. Тоа дури не сум ни јас, тоа светот умира отфрлајќи ја кошулката на времето. Јас сум сè уште жив, клоцам во твојата утроба, реалност врз која се пишува.

Дремам. Физиологија на љубовта. Кит со пенис од два метри, во одморање. Лилјак – *rénis libre*. Животни со коска во пенисот. Од тука, тврд ко коска... „За среќа“, вели Гурмон, „кај мајот се загубила коскената структура“. За среќа? Да, за среќа. Замислете ја човечката раса како шета со крената коска. Кенгурот има два пениса – еден за работни денови и еден за празници. Дремам. Писмо од жена која прашува дали сум нашол наслов за својата книга. Наслов? Сигурно: „Драги лезбејки“.

Твојот анегдотски живот! Фраза на г-дин Боровски. Во средиште ручам со Боровски. Неговата жена, исушена крава, претседава. Сега учи англиски – омилен збор ѝ е „валкано“. Веднаш се гледа какви дажежи се Боровски. Но чекајте...

Боровски носи сомотски панталони и свири хармоника. Не-победлива комбинација, особено кога човек ќе помисли дека не е лош уметник. Нагласува дека е Полјак, но не е, се разбира. Евреин е, Боровски, а неговиот татко бил филателист. Всушност, речиси сите на Монпарнас се Евреи, или полу Евреи, што е полошо. Тука се Карл и Пола, и Кронштад и Борис, и Тања и Силвестер, и Молдорф и Лусил. Сите освен Филмор. Испадна дека и Хенри Џордан Освалд е Евреин. Луис Николс е Евреин. Дури и Ван Норден и Чери се Евреи. Френсис Блејк е Евреин, или Еврејка. Тит е Евреин. Евреи ме затрупуваат како лавина. Го пишувам ова за мојот пријател Карл чиј татко е Евреин. Сево ова е важно да се разбере.

Од сите нив, најубав Евреин е Тања, и поради неа и јас ќе станам Евреин. Зошто да не? Веќе зборувам како Евреин. И грд сум како Евреин. Освен тоа, кој ги мрази Евреите повеќе од Евреин?

Самрачен час. Модра стаклена вода, дрвјата светкаат и се топат. Шините тонат во каналот кај Журе. Долгата гасеница со лакирани бокови нурка како низ тобоган. Ова не е Париз. Ова не е Кони Ајленд. Ова е самрачна смеса на сите градови од Европа и Централна Америка. Пругата се збира под мене, шините се црни, мрежести, не се наместени од инженер туку се дизајнирани катаклизмично, како оние тенки пукнатини во поларниот мраз кои камерата ги регистрира во степени на црно.

Храната е една од работите во кои бескрајно уживам. А во оваа прекрасна вила Боргезе речиси и нема траг од храна. Тоа понекогаш е позитивно застрашувачки. Го замолив Борис којзнае колку пати да купи леб за појадок, но тој секогаш заборава. Се чини дека тој излегува да појадува. А кога се враќа, си ги чепка забите а од јарешката брада му виси мало парче јајце. Јаде во ресторан, од обсир кон мене. Вели дека го повредува ако пред мене јаде голем оброк.

Ми се допаѓа Ван Норден но не го делаам неговото мислење за него. Не се сложувам, на пример, дека е филозоф, или мислител. Тој е зависник од пичка, тоа е сè. И никогаш нема да биде писател. Ниту Силвестер ќе биде писател, макар името да му бол-

скоти со црвени светла со снага од 50.000 свеќи. Единствените писатели околу мене кон кои имам некаква почит, во мигов, се Карл и Борис. Тие се опседнати. Сјаат однатре со бел пламен. Луди се и потполно глуви. Тие се паталци.

Молдорф, од друга страна, кој исто така страда на особен начин, не е луд. Молдорф се опива со зборови. Тој нема вени или крвни садови, нема срце или бубрези. Тој е преносен сандак исполнет со безброј фиоки а врз фиоките има ознаки напишани со бело мастило, кафено мастило, црвено мастило, сино мастило, цинобер, шафран, лилаво, хиперманган, кајсија, тиркизно, оникс, Анжу, харинга, пура, патинирана бакарна, горгонзола...

Ја преместив машината за пишување во соседната соба, каде можам да се гледам во огледало додека пишувам.

Тања е како Ирена. Очекува дебели писма. Но има и друга Тања, една Тања како големо семе, која насекаде распрашува полен – или, да речеме, малку Толстој, сцената во која во шталата се ископува фетусот. Тања е и треска – *les voies urinaires*¹, Кафе на слободата, плоштад де Вош, јарки кравати на булеварот Монпарнас, темни бањи, порто сек, цигари Абдула, адаџо за патетична соната, слушни засилувачи, анегдотски сеанси, изгорени сиенски гради, тешки желби, колку е часот, златни фазани наполнети со ореви, прсти од тафт, замаглени самраци кои се претвораат во смреки, акромегалија, рак и делириум, топли превези, жетони за покер, крвави теписи и меки бедра. Тања вели така што секој може да ја чуе: „Го љубам!“ И додека Борис се гори со виски, таа вели: „Седни овде! О, Борис... *Русија*... што ќе правам? Прскам од тоа!“

Ноќе, кога ја гледам Борисовата јарешка брадичка врз перницата, станувам хистеричен. О, Тања, каде е сега твојата топла пичка, тие дебели, тешки бедра, тие меки, набабрени бокови? Имам коска во курот, дваесет сантиметри долга. Ќе ја поништам секоја брчка во твојата пичка, Тања, ќе те наполнам со семе. Ќе те

1. Мочни канали (фр.).

Сите забелешки во текстот се од преведувачот, и се преводи на француски термини, освен каде што не се наведен кратенки за други јазици.

пратам дома кај твојот Силвестер со болка во стомакот и со превр-тена утроба. Твојот Силвестер! Да, тој знае како да потпали оган, но јас знам како да запалам пичка. Стрелам врели молњи во тебе, Тања, ти ги вжештувам јајниците. Твојот Силвестер сега е малку љубоморен? Нешто насетува, нели? Ги насетува остатоците од мо-јот голем кур. Јас малку ги раширив бреговите, ги испеглав брчки-те. После мене, ќе можеш да примаш пастуви, бикови, опсадни овни, змејови, бернардинци. Можеш да си пикаш жаби, лилјаци, гуштери во ректумот. Можеш да прдиш во апреца ако сакаш, или да распнеш цитра преку папокот. Те ебам, Тања, така да останеш избана. А ако ти е страв од јавно ебење, ќе те ебам приватно. Ќе искубам неколку влакна од твојата пичка и ќе ги залепам врз Борисовиот образ. Ќе загрizam во твојот клиторис и ќе исплукам парчиња големи колку два франка...

Индиго небо исчистено од рунести облаци, тенки дрвја бескрајно издолжени, нивните црни гранки гестикულიраат како месечари. Мрачни, сенишни дрвја, нивните стебла се бледи како пепел од цигари. Врвна тишина, потполно европска. Ролетните спуштени, дуќаните затворени. Тук-таму црвено светло кое означува средба. Строги фасадите, речиси заканувачки; совршени освен од закрпи-те од сенките кои ги фрлаат дрвјата. Минувајќи крај Оранжери се потсетувам на еден друг Париз, оној Париз на Мом, Гоген, Париз на Џорџ Мур. Мислам на оној ужасен Шпанец кој тогаш го вџашу-вал светот со своите акробатски скокови од стил во стил. Мислам на Спенглер и на неговите ужасни манифести, и се прашувам дали стилот, стилот од големи размери, е мртов. Велам дека умот ми е обземен од тие мисли, но тоа е вистина; дури подоцна, откако ја преминав Сена, откако зад мене го оставив карневалот од светла, му дозволувам на умот да си игра со тие идеи. За миг не можам ништо да мислам – освен дека сум чувствителен и прободен од чудото на овие води кои одразуваат еден заборавен свет. Од две-те страни на брегот дрвјата тешко се навалуваат врз замагленото огледало; кога ќе почне ветрот и ќе ги исполнува со шумно мрмо-

рење, ќе капнат неколку солзи и ќе затреперат додека водата вители под нив. Се гушам. Никој со кого можам да сподела барем отсечок од моите чувства...

Неволјата со Ирена е дека таа има патна торба наместо пичка. Сака дебели писма за да ги стави во својата патна торба. Неизмерлива, *avec des choses inouïes*². А Лона, таа имаше пичка. Знам, зашто ни прати малку влакна од долу. Лона – дива магарица која ја душка наладата во ветрот. На секој висок рид беше блудница – а понекогаш и во телефонски говорници и тоалети. Му купи кревет на кралот Керол и прибор за брочење со неговите иницијали. Лежеше на Тотенхем Корт Роуд со фустанот кренат и се дркаше. Користеше свеќи, патрони, кваки. Немаше кур доволно голем за неа, во целата земја... *ниеден*. Мажите влегуваа во неа и се свиваа. Нејзе ѝ требаа курови на продолжување, само-експлодирачки ракети, врело масло направено од восок и смола. Таа би ти го отсекала курот и би го задржала во себе засекогаш, ако ѝ дозволиш. Една пичка во милион, Лона! Лабораториска пичка за која не постоеше лакмус кој би ѝ ја одредил бојата. А беше и лажга, таа Лона. Никогаш немаше купено кревет за нејзиниот крал Керол. Го круниса со шише виски а нејзиниот јазик беше преполн со вошки и утрешнини. Кутриот Керол, можеше само да се свитка во нејзе и да умре. Таа зеде здив и тој испадна надвор – како мртва школка.

Енормни, за дебели писма, *avec des choses inouïes*. Патна торба без рачки. Дупка без клуч. Имаше германска уста, француски уши, руски газ. Пичка интернационална. Кога се вееше знамето, беше црвено сè до грлото. Влегуваш на булеварот Жул-Фери а излегуваш на Порт де Вијет. Си го фрлил панкреасот во количка – црвена количка со две тркала, нормално. На спојот помеѓу Урк и Мам, каде што водата се провира меѓу насипите и почива како стакло под мостовите. Таму сега лежи Лона а каналот е полн стакло и срча; мимозите липаат, врз прозорците се лепи дебел, маглив прдеж. Една пичка во милион, Лона! Сета од пичка и со стаклен газ врз кој можеш да ја читаш историјата на Средниот век.

2. Со нечуени нешта.

Молдорф прво се претставува како карикатура на човек. Тироидни очи. Мишелински усни. Глас како супа од грашок. Под елекот носи мала круша. Како и да го гледаш, панорамата е секогаш иста; јапонска кутија за бурмут, рачка од слонова коска, шаховска фигура, ладало со мотив на храм. Ферментирал толку долго што сега е аморфен. Квасец од кој се исцицани витамините. Вазна без пластично цвеќе.

Жените биле двапати оплодени во деветтиот век, и повторно за време на Ренесансата. Него го носеле преку големите преселби под жолтите и белите стомаци. Долго пред егзодусот, Татар му плукнал во крвта.

Неговата дилема е како на цуце. Со третото око гледа во сиљуетата проектирана врз платното со немерлива големина. Неговиот глас, синхронизиран со сенката на шпенадлата, го труе. Тој слуша рев каде што другите слушаат само квичење.

Тоа му е умот. Амфитеатар во кој актерот пружа протејска изведба. Молдорф, разнолик и прецизен, минува низ улогите – клоун, жонглер, голтач на пламен, свештеник, блудник, шарлатан. Амфитеатарот е премногу мал. Тој во него поставува динамит. Публиката е омаена. Тој ја има контролата.

Попусто се обидувам да му се приближам на Молдорф. Тоа е како да се обидуваш да му се приближиш на Бога, зашто Молдорф е Бог – никогаш не бил нешто друго. Јас само запишувам зборови...

Бев имал мислења за него кои ги отфрлив; бев имал други мислења кои ги преиспитувам. Го сецирав за само да сфатам дека она кое сум го имал во рацете не била мува смрдливка туку вилино коњче. Ме навредуваше со својата грубост а потоа ме заведуваше со својата чувственост. Беше зборлест до точка на гушење, потоа тивок како Јордан.

Кога го гледам како трчка за да ме поздрави, со шепичките испружени, со очите навлажнети, имам чувство дека се поздравувам со... Не, ова не е начин да се пишува за тоа!

“Comme un oeuf dansant sur un jet d’eau.”³

3. Како јајце кое танцува на млаз вода.

Тој има само еден бастун – просечен. Во неговите џебови ливчиња со рецепти за Велтшмерц. Сега е излекуван, а малата Германка која му ги миела стапалата сега му го крши срцето. Како г-дин Нонентитет кој насекаде со себе го влечка својот Гуџурати речник. „Неизбежен за секого“ – со значење, несомнено, *неодминлив*. За Боровски сево ова би било неразбирливо. Боровски има различен бастун за секој ден во неделата, и еден за Велигден.

Имаме толку многу заеднички точки што ми се чини дека се гледам себеси во скршено огледало.

Ги прегледував своите ракописи, страници ишарани од преправки. Страници *книжевност*. Ова малку ме плаши. Толку многу наликува на Молдорф. Само што јас сум не-Евреин, а не-Евреите имаат друг начин на страдање. Тие страдаат без неврози и, како што вели Силвестер, човек кој никогаш немал неурози не знае што значи да се страда.

Добро паметам како уживав во своето страдање. Како во креветот со себе да земаш кутре. Од време на време те гребе со шепата – и тогаш си навистина преплашен. Обично не се плашиш – секогаш можеш да го избркаш, или да му ја отсечеш главата.

Има луѓе кои не можат да ѝ одолеат на желбата да влезат во кафез со ѕверови и да бидат растргнати. Влегуваат дури и без револвер или камшик. Стравот ги прави бестрашни... За Евреинот, светот е кафез исполнет со ѕверови. Вратата е заклучена а тој е внатре без камшик или револвер. Неговата храброст е толкава што дури не го чувствува ни изметот во аголот. Гледачите аплаудираат но тој не се плаши. Драмата, си мисли тој, се случува во кафезот. Кафезот, си мисли, е светот. Застанат таму сам и беспомошен, зад заклучената врата, сфаќа дека лавовите не го разбираат неговиот јазик. Ниеден лав не чул за Спиноза. Спиноза? Тие не можат ни да го загризат. „Дајте ни месо!“ реват, додека тој таму стои скаменет, идеите му се заледени, неговиот *Weltanschauung*⁴ трапез е вон дофат. Еден единствен удар од лавовската шепа, и неговата космогонија е здробена.

4. Поглед на свет (герм.)

И лавовите се, исто така, разочарани. Тие очекуваа крв, коски, срж, жили. Упорно цвакаат, но зборовите се смола а смолата не се јаде. Смолата е основа врз која се прска шеќер, пепсин, мајчина душица, сладец. Смолата, кога ја собираат смоларите, е океј. Смоларите дошле преку 'ртот на потопениот континент. Со нив донеле алгебарски јазик. Во пустината на Аризона се сретнале со Монголците од северот, глазирани како модри патлиџани. Набргу откако земјата го добила жироскопското навалување – кога Голфската струја се делела од Јапонската. Во срцето на почвата нашле варовник. Самата земјина утроба ја украсиле со својот јазик. Си ги јаделе еден на друг цревата и шумата се затворила над нив, врз нивните коски и черепи, врз нивниот тантелен варовник. Нивниот јазик бил загубен. Тук-таму некој сè уште наоѓа остатоци од менаџеријата, челна коска прекриена со бројки.

Каква врска има сето ова со тебе, Молдорф? Зборот во твојата уста е анархија. Изречи го, Молдорф, јас го чекам. Никој не знае, кога се ракуваме, за реките кои потекуваат низ нашата пот. Додека ти ги обликуваш своите зборови, со полуотворени усни, додека плунката ти гргори во образите, јас веќе сум скокнал преку половина Азија. Ако го земам твојот бастун, просечен каков што е, и дупнам мала дупка во твојот бок, би можел да собирам доволно материјал за да го исполнам Британскиот музеј. Ние застануваме на пет минути и голтаме векови. Ти си сито низ кое се просејува мојата анархија, претопувајќи се во зборови. Зад зборот има хаос. Секој збор е лента, прачка, но никогаш нема да има доволно прачки за да се направи мрежа.

Закачиле завеси додека сум бил отсутен. Личат на тиролски чаршафи за маса, натопени со лизол. Собата искри. Седнувам на креветот, замаен, мислејќи на човекот пред неговото раѓање. Одненадеж почнуваат да бијат свона, чудна, неземна музика, божем сум префрлен во степите на централна Азија. Некои свонат со долг бавен свон, други избувнуваат пијано, плачно. И сега пак е тивко, освен последната нота која едвај ја нарушува тишината на ноќта –

само слаб, висок гонг кој гасне како пламен.

Склучив тивок договор со себе да не менувам ни ред од она кое ќе го напишам. Не ме интересира усовршувањето на моите мисли, ниту на моите постапки. Зад совршенството на Тургенев го ставам совршенството на Достоевски. (Има ли нешто посовршено од *Вечниот маж*?) Овде, сепак, во еден ист медиум, имаме два вида совршенство. Но во писмата на Ван Гог има совршенство кое и двете ги надминува. Тоа е триумф на поединецот над уметноста.

Има само една работа која сега суштински ме интересира, а тоа е снимањето на сè она кое е испуштено во книгите. Никој, колку што можам да видам, не ги користи оние елементи во воздухот кои му даваат насока и поттик на нашиот живот. Се чини дека само убијците од животот вадат некоја задоволителна мерка од она што во животот го внесуваат. Времето бара насилство, но добиваме само јалови експлозии. Револуциите се сотрени во корен, или пак прерано успеваат. Страста бргу се исцрпува. Луѓето им се враќаат на идеите, *comme d'habitude*⁵. Ништо што е предложено не може да трае повеќе од дваесет и четири часа. Живееме милион животи за време на една генерација. Во изучувањето на ентомологијата, или животот во длабоките мориња, или активноста на клетките, наоѓаме повеќе...

Телефонот ја прекинува оваа мисла која никогаш не ќе можев да ја завршам. Некој доаѓа да го најми станот...

Се чини дека завршува, мојот живот во вилата Боргезе. Добро, ќе ги земам овие страници и ќе се преселам. Нештата ќе се случуваат на друго место. Нештата секогаш се случуваат. Се чини дека има драма каде и да одам. Луѓето се како вошки – ти се пикаат под кожата и таму се вкопуваат. Се чешаш и се чешаш додека не потече крв, но не можеш засекогаш да се ослободиш од вошките. Каде и да одам, луѓето прават збрка од своите животи. Секој има своја лична трагедија. Сега тоа е во крвта – неволја, апатија, тага,

5. како по правило

самоубиство. Атмосферата е заситена со несреќи, разочарување, жаловост. Чешај и чешај – сè додека не останеш без кожа. Сепак, ова врз мене делува возбудливо. Наместо да се обесхрабрам, или станам потиштен, јас уживам. Пекам по нови и нови несреќи, поголеми неволји, подлабоки неуспеси. Сакам целиот свет да биде исфрлен од колосек, сакам секој да се исчеша до смрт.

Сега сум принуден да живеам толку брзо и жестоко што едвај имам време да ги запишам дури и овие расцепкани белешки. После телефонскиот повик, дојдоа еден господин и неговата жена. Се качив горе за да прилегнам за време на трансакцијата. Лежев таму и се прашував кој ќе ми биде следниот чекор. Секако нема да се вратам во креветот на педерот и да се превртувам цела ноќ додека со ножните прсти ги расчистувам трошките од леб. Тоа блуткаво копиленце! Ако има нешто полошо од тоа да се биде педер, тоа е да се биде скржавец. Страшлив, треперлив шупак кој живее во постојан страв дека еден ден ќе остане без ебена банка – можеби на 18 март, или точно на 25 мај. Кафе без млеко или шеќер. Леб без путер. Месо без сос, или без воопшто месо. Без ова и без она! Мало смрдливо скржле! Еден ден ја отворив фиоката во бирото и најдов пари скриени во чорап. Преку две илјади франци – и чекови кои воопшто не ги реализирал. Дури ни тоа немаше толку да ми пречи ако секогаш не наоѓав ронки од кафе во својата беретка и ѓубре на подот, да не ги спомнувам теглите со крем и мрсните пешкири и секогаш затнатиот одвод. Ви велам, тоа копице гадно смрдеше – освен кога ќе се натопеше со колонска вода. Ушите му беа валкани, очите му беа валкани, газот му беше валкан. Целиот беше исчашен, астматичен, вошлив, ситен, морбиден. А ќе можев сè да му простам ако само ми дадеше пристоен појадок! Но човекот кој има две илјади франци скриени во смрдлив чорап и кој одбива да облече чиста кошула или да намачка малку путер врз својот леб, таков човек не е педер, не е дури ни скржавец – тоа е имбецил!

Но, ова за педерот не е баш точно. Наслушнувам што се слу-

чува долу. Тоа се г-дин Врен и неговата жена, тие се јавија да го погледнат станот. Разговараат околу тоа. Само *разговараат*, фала богу. Г-ѓа Врен се смее слободно – ќе има компликации. Сега зборува *господин* Врен. Гласот му е зарипнат, рапав, бучен, тешко та-по оружје кое се пробива низ месо, коска и ткиво.

Борис ме вика долу за да ме претстави. Ги трие рацете, како некаков брокер. Зборуваат за расказот кој го напишал г-дин Врен, приказна за коњ со болна нога.

„А јас мислев дека г-дин Врен е сликар?“

„Секако“, вели Борис со сјај во окоото, „но зиме пишува. А пишува добро... исклучително добро“.

Се обидувам да го наведем г-дин Врен да зборува, да каже нешто, што било, да зборува за повредениот коњ, ако треба. Но г-дин Врен е речиси неартикулиран. Кога се обидува да зборува за оние макотрпни месеци поминати со пенкалото, станува речиси неразбирлив. Месеци и месеци тој минува пред да стави еден збор на хартија. (А зимата има само три месеци!) За што ли размислува сите тие зимски месеци и месеци? Жими бога, не можам да го замислам како писател. А сепак г-ѓа Врен вели дека кога ќе седне да пишува, од него *само лие*.

Разговорот застранува. Тешко е да се следи умот на г-дин Врен зашто тој ништо не кажува. *Тој мисли патем* – така објаснува г-ѓа Врен. Г-ѓа Врен претставува во најубаво светло сè што има врска со г-дин Врен. „Тој мисли патем“ – многу шармантно, навистина шармантно, што би рекол Боровски, но всушност многу болно, особено кога мислителот не е ништо друго туку куц коњ.

Борис ми дава пари да купам пијачка. Напиен сум уште додека одам да ја купам. Знам точно како ќе почнам кога ќе се вратам во куќата. Додека одам по улицата во мене започнува великиот говор кој гргори како слободната смеа на г-ѓа Врен. Ми се чини дека таа веќе е малку пивната. Прекрасно ќе ме слуша начукана. Излегувајќи од винарницата, слушам како гргори јавниот тоалет. Сè е ослободено и течно. Сакам г-ѓа Врен да ме слуша...

Борис повторно ги трие рацете. Г-дин Врен сè уште пелтечи

и потплукнува. Јас имам шише меѓу нозете и во него го набивам отворачот. Устата на г-ѓа Врен е подотворена во исчекување. Витното плиска меѓу моите нозе, сонцето плиска низ прозорецот, а во моите вени клокоти и плиска од илјада луѓи нешта кои почнуваат да извираат без ред и поредок. Им кажувам сè што ми паѓа на памет, сè што било во мене затворено а кое некако се ослободи од слободната смеа на г-ѓа Врен. Со шишето меѓу нозете и со сонцето кое плиска низ прозорецот, повторно го преживувам раскошот на бедните денови кога првпат дојдов во Париз, излудена, сиромашна личност која ги опседнуваше улиците како некое сениште на гозба. Сè ми се враќа со огромна брзина – тоалетите кои не работат, принцот кој ми ги исчисти чевлите, киното Сплендид во кое спиев врз наметката на газдата, решетките на прозорецот, чувството на гушење, дебелиите бубашваби, повремениите пијанчења и лумпувања. Роз Канак и Неапол умираат во сончевиот сјај. Танц по улиците на празен стомак и повремено јавување кај чудни луѓе – мадам Делорм, на пример. Како воопшто стигнав до мадам Делорм, веќе не можам ни да замислам. Но стигнав, некако влегов внатре, го минав вратарот, ја минав собарката со нејзината мала бела престилка, влегов право во палатата со моите сомотски панталони и ловечката јакна – и без ни едно копче на шлицот. Дури и сега можам повторно да го вкусам златниот амбиент на собата во која мадам Делорм седеше на тронот во својата машкуданеста облека, златните рипки во аквариумите, картите на античкиот свет, прекрасно подврзаните книги; повторно можам да ја осетам нејзината тешка дланка како ми почива врз рамото, малку плашејќи ме со својата задушлива лезбејска атмосфера. Многу е поудобно долу во густата каша која се излева врз станицата Сен Лазар, курвите на вратите, шишиња со кисела вода на секоја маса; густа плима од семе ги поплавува одводните канали. Ништо подобро отколку помеѓу пет и седум да те туркаат наоколу во таа мешаница, да следиш нога или прекрасни гради, да се движиш со плимата а во мозокот сè да ти се вители. Чудни беа задоволствата во тие денови. Без состаноци, без покани за вечера, без програма,

без камен. Златен период, во кој немав ни еден единствен пријател. Секое утро мрачна прошетка до Американ експрес, и секое утро неизбежниот одговор од службеникот. Се акав наваму-натаму како стеница, тук-таму собирав отпушоци, понекогаш скришно, понекогаш дрско; седнат на клупа стискајќи си ги цревата за да престанат да завиваат, или одејќи низ Jardin des Tuileries⁶ каде добивав ерекција гледајќи ги немите статуи. Или скитајќи ноќе крај Сена, скитајќи и скитајќи, полудувајќи од нејзината убавина, од надвиснатите дрвја, искршените слики во водата, шибањето на струјата под крвавите светла од мостовите, жени кои спијат во влезови, спијат врз весници, спијат на дожд; насекаде мемливи катедрални тераси и просјаци и вошки и стари бабишта обземени од танцот на Св. Витус⁷; колички во страничните улички натрупани како вински буриња, мирис на капини на пазарот и старата црква опколена со зеленчук и сини засводени светла, одводни канали лизгави од отпадоци и жени во сатенски чевли кои пијано се нишаат низ ѓубрето и гадинките. Сен Сулпис, толку тивок и пуст, каде секоја ноќ околу полноќ доаѓаше жена со искривен чадор и луд превез; секоја ноќ спиеше на една клупа под својот ископинат чадор од кој излегуваа жиците, фустанот ѝ позеленуваше, од телото ѝ избиваа ковчести прсти и реа на распаѓање; а наутро јас самиот седев таму, тивко дремејќи на сонцето, колнејќи ги проклетите гулаби кои ги собираа сите трошки. Сен Сулпис! Широки камбанарији, нападни плакати на вратата, внатре горат свеќи. Плоштадот толку омилен на Анатоли Франс, со мрmoreњето и сунењето од олтарот, плискот на фонтаната, гулабите гугаат, трошките исчезнуваат како магија и само тапост тропоти во бездната на утробата. Овде седев ден за ден мислејќи на Жермен и онаа валкана уличка близу Бастилија каде што таа живееше, и она мрmoreње од зад олтарот, автобусите шибаат покрај мене, сонцето удира во асфалтот, асфалтот се впива во мене и во Жермен, удира во асфалтот и во целиот Париз и во големите дебели црковни камбанарији.

6. Градината Тилери

7. заштитник на епилептичарите, починал во 300 г.н.е.

А по улицата Бонапарта пред само една година Мона и јас шетавме секоја ноќ, откако ќе заминевме откај Боровски. Сен Сулпис тогаш ништо не ми значеше, ниту пак Париз. Испран од разговор. Згаден од лица. Заситен од катедрали и плоштади и менаџерии и што ти не. Избирам книга во црвената спална а фотелјата од трска е неудобна; уморен од седење по цел ден, уморен од црвените тапети, уморен од сретнување толку многу луѓе кои блаботат за ништо. Црвената спална и куферот секогаш отворен; нејзините наметки расфрлани во делириум од неред. Црвената спална со моите галоши и бастуни, тетратките кои никогаш не ги допрев, ракописите почиваат студени и мртви. Париз! Кафе Селект, Дом, Болвиот пазар, Американ експрес. Париз! Бастуните на Боровски, шапките на Боровски, гвашовите на Боровски, праисториската риба на Боровски – и праисториските шеги. Во тој Париз од 1928 само една ноќ се истакнува во моето сеќавање – ноќта пред отпловувањето кон Америка. Ретка ноќ, Боровски е малку скиселен и малку згаден од мене зашто танцувам со секоја гадурa во барот. Но, наутро заминуваме! Тоа ѝ го кажувам на секоја пичка до која ќе се доберам – *заминуваме наутро!* Тоа ѝ го кажувам на блондинката со ахат-очи. А додека ѝ кажувам, таа ми ја зема раката и ја стиска меѓу своите нозе. Во нужникот стојам пред писоарот со огромна ерекција; се чини лесен и тврд истовремено, како парче олово со крилја. Стојам така кога впловуваат две пички – Американки. Љубезно ги поздравувам, со курот в рака. Ми намигнуваат и ме одминуваат. Во ходникот, додека го закопчувам шлицот, ја гледам едната од нив како ја чека другата да излезе од клозетот. Музиката сè уште свири и може Мона да дојде да ме собере, или Боровски со неговиот бастун со златна дршка, но јас сум веќе во нејзините раце и таа ме граба и не ми е гајле кој доаѓа и што се случува. Се пикаме во кабина и таму ја исправам, ја влепувам во сидот и се обидувам да влезам во нејзе но не оди па седнуваме на школката и пробуваме но не оди ни така. Без оглед што и да пробаме не оди. А за целото време таа не ми го испушта курот, се држи за него како за спасител, но нема фајде, премногу сме запа-

лени, премногу желни. Музиката сè уште свири па со валцер излегуваме од кабината кон ходникот и додека танцуваме во гомнариите јас свршувам врз нејзината прекрасна наметка а таа поради тоа збеснува. Се тетеравам назад до масата и таму се Боровски со неговото заруменето лице и Мона со нејзиниот прекорен поглед. И Боровски вели „Ајде сите утре да одиме во Брисел“ и ние се сложуваме, а кога се враќаме во хотелот повраќам врз сè, во креветот, во мијалникот, врз костумите и наметките и галошите и бастуните и тетратките кои ниеднаш не ги допрев и врз ракописите кои почиваат студени и мртви.

Неколку месеци подоцна. Истиот хотел, истата соба. Гледаме кон дворот каде што се паркирани велосипедите, а над нас има мала соба, под таванот, каде што некој млад шизик пушта грамофон по цел ден и повторува згодни песнички на цел глас. Велам „ние“ но се истрчувам зашто Мона ја немаше долго време и дури денеска ќе ја сретнам на станицата Сен Лазар. Во предвечерието стојам таму со лицето стуткано меѓу решетките, но Мона ја нема, и пак го читам телеграмот но тоа ништо не помага. Се враќам во Маалото и сеедно земам обилен оброк. Шетајќи покрај Дом и малку подоцна одненадеж гледам бледо, потечено лице и огнени очи – и она сомотско костумче кое отсекогаш сум го обожувал зашто под мекиот сомот секогаш беа нејзините топли гради, мермерните нозе, студени, цврсти, мускулести. Таа се крева над морето од лица и ме прегрнува, ме прегрнува страшно – илјада очи, носови, прсти, нозе, шишиња, прозорци, чанти, чинии зјапаат во нас а ние се губиме во прегратката. Седнувам покрај неа и таа зборува – поплава од говор. Диви сушичави ноти хистерија, перверзија, лепра. Не слушам ни збор зашто таа е прекрасна и јас ја сакам и сега сум среќен и готов да умрам.

Одиме по улицата Шато, го бараме Еуген. Одиме преку железничкиот мост каде што порано ги гледав возовите во заминување и ме обземаше мачнина прашувајќи се каде ли е таа по ѓаволите. Сè е меко и распеано додека одиме преку мостот. Чадот ни се провира низ нозете, шините шкрипат, семафори во нашата крв. Го

чувствувам нејзиното тело блиску до моето – сега е сето мое – и сопирам за да ги протријам рацете врз топлиот сомот. Сè околу нас се рони, се рони а топлото тело под топлиот сомот копнее по мене...

Се враќаме во истата соба побогати за педесет франци, благодарение на Еуген. Гледам кон дворот но грамофонот е нем. Куферот е отворен и нејзините работи се расфрлани насекаде наоколу, исто како и порано. Легнува на креветот облечена. Еднаш, двапати, трипати, четири пати... Страв ми е дека ќе полуди... Во креветот, под ќебињата, колку е убаво пак да ѝ го почувствувам телото! Но до кога? Дали овој пат ќе потрае? Веќе имам претчувство дека нема.

Ми зборува трескавично – божем нема да има утре. „Молчи, Мона! Само гледај ме... *не зборувај!*“ Конечно клапнува и ми ја вади раката од под себе. Очите ми се затвораат. Нејзиното тело е покрај мене... сигурно ќе биде тука до утрината... Во февруари испловив од пристаништето при заслепувачка меќава. Последната слика од нејзе беше како ми мавта низ прозорецот. Еден човек стои на другата страна од улицата, на аголот, шапката му е навлечена над очите, образите му почиваат врз реверите. Фетус кој ме гледа. Фетус со пура во устата. Мона на прозорецот ми мавта за збогум. Лицето ѝ е потечено, косата ѝ дивее. А сега во оваа тешка спална соба, рамномерно дише низ жабрите, соковите сè уште ѝ капат од меѓуножјето, топол мачешки мирис и нејзината коса во мојата уста. Очите ми се затворени. Топло си дишеме в уста. Припиени, а Америка е далеку три илјади милји. Не сакам никогаш повеќе да ја видам. Да ја имам Мона во креветов, да дише во мене, со нејзината коса во устата – тоа го сметам за некакво чудо. Сега ништо не може да се случи до утрото... Се будам од длабок сон за да ја погледнам. Бледа светлина прокапува во собата. Гледам во нејзината прекрасна дива коса. Чувствувам како нешто ми ползи по вратот. Повторно ја гледам, од уште поблиску. Нејзината коса е жива! Го тргам чаршафот – ги има многу. Ползат врз перницата.

Малку после изгрејсонце. Се пакуваме набрзина и се измолкнуваме од хотелот. Кафеата се сè уште затворени. Одиме, и додека одиме се чешаме. Денот доаѓа во млечна белина, со лососово-розови ленти на небото, како полжави кои излегуваат од своите куќарки. Париз. Париз. Сè се случува овде. Стари, трошни сидови и пријатен звук на вода која тече во писоарите. Мажите си ги оближуваат мустаќите на шанкот. Ролетните се креваат со тресок, поточиња гргорат низ одводите. Аме Пикон со големи лилави букви. *Цикцак*. По кој пат да одиме и зошто или каде или што?

Мона е гладна, фустанот ѝ е тенок. Нема ништо освен вечерни тоалети, шишиња со парфем, варварски обетки, алки, депилатори. Седнуваме во билјардот на авенијата Мејн и нарачуваме топло кафе. Тоалетот не работи. Ќе мора да поседиме некое време, пред да можеме да одиме во друг хотел. Во меѓувреме, еден на друг си ги требиме стениците од косите. Нервозни. Мона го губи трпението. Мора да се избања. Мора да ова. Мора да она. Мора, мора, мора...

„Уште колку пари имаш?“

Пари! Потполно заборавив на тоа.

Хотел *Соединети држави*. Ascenseur⁸. Легнуваме в кревет среде бел ден. Кога се будиме, веќе е темно и првото нешто што го правиме е да најдеме доволно пари за да пратиме телеграма во Америка. Телеграм до фетусот со долгата сочна пура во устата. Во меѓувреме, тука е Шпанката на булевар Распај – од нејзе секогаш може да се извлече топол оброк. Барем легнуваме заедно. Нема повеќе стеници. Чаршафите се совршени...

8. лифт